was. En nu het u in den schoot wierd geworpen, schrikt ge er zelf van terug.

Wat is dit?

Wat anders dan het angstig besef, dat God u loslaat, dat de Heere u opgeeft, en dat de stroom uwer zonde waarin ge drijft, u nu gaat meevoeren, altoos verder, altoos meer van uw God af, tot ge straks wegzinkt in zijn diepte.

o, Zoolang de ziel merkt en voelt: »God staat mij nog tegen, als ik paden op wil die onheilig zijn!" dan is er wel soms een gewaarwording, alsof we die zorge Gods voor onze ziel hinderlijk vinden, maar in den grond troost en steunt het ons toch dat God de Heere de Bondgenoot van ons beter ik tegen onszelf is.

De gedachte glijdt dan in ons: »Mijn zonde brengt mij geen doodelijk gevaar, want als het te bang zou worden, zal God mij wel in den weg treden en maken dat het er niet van komt."

Ge loopt dan op het kantje om en om, zoodat ge er bijna invalt; maar de wetenschap dat Gods hand nabij is, geeft u toch bij al uw boosheid het vertrouwen, dat het niet tot uitbreking van zonde komen zal.

Ge speelt dan met vuur; maar de brand zal niet uitslaan. Want God zal hem tegenhouden.

En in die straffende, tegenhoudende macht van uw God rust ge.

Maar als de Heere u nu de begeerte van uw boos hart geeft, dan heeft dat uit. Dan voelt ge opeens, dat de Heere u aan uzelven overlaat. En nu wordt het u angstig van binnen.

De diepte, waarlangs ge in uw roekeloosheid wandelen dorst, gaapt met zoo doodelijken afgrond.

Er komt iets van een duizeling over u.

En ge voelt, dat ge, nu God u uw begeeren gaf, elk oogenblik langs die steilte in dien afgrond zoudt kunnen neerstorten.

»Sterven in uw zonden", noemt Jezus zulk een afstorten in de diepte der zelfvertwijfeling en der verdoemenis.

Niet enkel omdat ge dan sterven zult zonder van uw zonden af te komen. Maar veel meer en in veel dieper zin, gelijk onze kantteekenaren dit verklaren, dat ge in uw zonden verdrinken zult.

Gelijk een dronkaard stikken kan in den drank, waarin hij zijn lust zoekt, zoo ook kan voor elk onzer de zonde, waarin we ons werpen, een stroom worden die ons meesleept en waarin we stikken en omkomen.

Er is dan niet maar een sterven, als we den adem uitblazen, terwijl we nog met onze zonden bezwaard en behept zijn. Neen, maar er is een doodelijke werking, die van onze zonden op ons uitgaat. Een gif dat onze zonden ons in de levensader druppelen. Ja, ze waren als een stroom om ons, waarin men het hoofd niet meer omhoog kan heffen; waarin we zinken, al dieper en al dieper; dat de onheilige wateren ons eerst tot *aan* de lippen, en dan *over* de lippen komen; en we eindelijk stikken van angst en benauwdheid; en door onze eigen zonden voor eeuwig worden vermoord.

Zooals we in den zomer, als bij heete dagen de vliegen ons te machtig worden, een schaal op den tafel zetten met bijtend, doodend vocht, en daar wat suiker omheen strooien, of de vliegen door dat zoet verleid, bedwelmd in het vocht mochten neervallen en er den dood in vinden, zoo ook doet Satan met ons.

Ook voor ons zet hij de schaal der zonde op den levensdisch en strooit er het zoet en het lief omheen, om onze ziel te verlokken. En begaan we dan de onvoorzichtigheid, om daarnaar te talen, om er de hand naar uit te strekken, en met onze ziel er in te loopen, dan overvalt ook ons de bedwelming, en in het vocht der zonde, dat we uit lust begeerden, zinken we weg en vinden we den dood.

Eerst dachten we dat we met de zonde spelen konden, en, zoo naar het ons geviel, bij tijd en wijle een enkelen teug uit haar beker konden nemen.

Maar al spoedig bleek het, dat niet wij macht over den beker, maar de beker der zonde macht over ons had.

En dan gaat het teug na teug. Altoos voller, altoos sneller. En van den beker gaat het dan naar de bron. En het einde is dat onze zonde ons omwoelt gelijk een spin het vliegje, en dat we in onze zonde als in een element dat we begeerd hebben, den adem onzer ziele uitblazen en sterven.

Ging dat nu zoo alleen met erge, opspraakmakende, schandelijke zonden, dan zou het zoo bang niet zijn; want in zoo gruwelijke zonde vallen slechts *enkelen*.

Maar zoo is het niet.

Datzelfde proces, dat uitloopt op een sterven in zijn zonden, grijpt bij een iegelijk plaats die zich niet bekeert en zijn Heiland te voet valt. En al zijt ge nóg zoo zedelijk braaf en ongerept van naam en rechtschapen in uw handeling, zoolang uw oogmerk in iets anders dan uw God ligt, en ge op eenig creatuur uw hart stelt, zijt ge nog in zonde verstrikt, met draden van zonde omvangen, en op weg om in uw zonde doodgedrukt en vernield te worden.

Zonden van het vleesch loopen wel meer in het oog en wekken meer afschuw; maar de zonden van den geest in toorn, afgunst, nijd, hoovaardij, eigengerechtigheid en wat er meer zij, zijn in den grond nog giftiger; juist omdat ze minder aanstoot geven, en nog meer met een kleed van onschuld overdekt zijn.

En daarom blijft niet bij de gedachte aan diefstal en echtbreuk hangen.

Voor Gods heilige wet kan niet één enkele zonde bestaan.

En waar ge aan uzelven voelen mocht, dat ge in plaats van ruimer adem te halen dan vroeger en u frisscher in uw zielskracht te weten, eer integendeel onmachtiger en zwakker wierdt, zie daar toe, wees daar op uw hoede, wacht u daar voor uw ziele.

Gelooven dat Jezus de Christus is, is het eenig redmiddel.

En anders wie weet, het mocht zoo zijn, dat ook uw ziel reeds in uw zonden verzonk en bezig was te sterven.

KUYPER.

Amsterdam, 17 Oct. 1888.

Namens heeren Deputaten der Assensche Synode is onder dagteekening van den 17 October 1888 bij Prof. Dr. F. L. Rutgers dit navolgend schrijven van Ds. Van Andel, uit Leeuwarden, ontvangen:

LEEUWARDEN, 17 Oct. 1888.

WEEerw. Hooggel. Heer
Dr. F. L. Rutgers.
Amsterdam.

Zeergeachte Heer en Broeder!

Namens mijne mede-Deputaten kan ik u mededeelen, dat de vooralag der Deputaten van de Utrechtsche Synode, om eene samenkomst te houden tot bespreking van het vraagstuk der hereeniging volgaarne en eenparig is aangenomen.

Met u zijn wij van meening, dat, ook waar thans van een saamkomen op vooraf gelegden grondslag, tot het ontwerpen van een concept-acte van vereeniging, geen sprake kan zijn, eene samenspreking, onder 's Heeren zegen tot wederzijdsche voorlichting zeer dienstig kan zijn.

Mijne mede-Deputaten lieten het aan mij over, om, in overleg met u, tijd en plaats onzer samenkomst te bepalen.

Mag ik hierom de vrijheid nemen u den 15den November e.k. (Donderdag) als dag, en Utrecht als plaats onzer bijeenkomst voor te slaan?

Daar ik in Utrecht nagenoeg vreemd ben, zou ik de aanwijzing der localiteit liefst aan u overlaten. Ook het uur van samenkomen; onze deputaten toch komen reeds den vorigen dag bijeen en kunnen zich dus, wat dit laatste betreft, zeer gemakkelijk naar uwe reisgelegenheid schikken.

Mocht een andere datum u beter convenieeren (uits niet 7 Nov. Dankdag gewas), wil dan de vrijheid nemen hem voor te slaan.

In afwachting van uw antwoord blijf ik, met de meeste hoogachting en na broederlijke groete

Uw dw. dr. en br.
J. VAN ANDEL.

Dit antwoord is ons een oorzaak van hartelijke blijdschap.

Men zal dan nu elkander ontmoeten. Er zal een begin van overleg zijn. Al sprekende, vooral ook door saam te bidden, zal men elkaar allengs nader komen. En er bestaat bij ons geen de minste twijfel, of de Deputaten komen wederzijds tot een gunstige conclusie.

Dan komt de Synode in Utrecht weer saam.

En van deze, we zijn er bijna zeker van, zal de voorslag van de Deputaten, zoo die ten gunste van de hereeniging is, geen ernstigen tegenstand ontmoeten.

En, al waren er donderkoppen aan de lucht te zien, toch geven we den moed nog niet op voor de kerken, die daarna te Kampen saamkomen.

Hoe sterk het ook spanne, men zal de verantwoordelijkheid van een afwijzing niet aandurven.

Boven particulier belang gaat toch het belang der kerke Christi.

Het is zoo, Ds. Beuker blijft boud en kras tegenspreken. Gelijk men uit het hier onderstaand artikel zien zal, erkent hij zelfs onze kerken in Amsterdam, Utrecht en elders niet als echt.

Maar neemt men in aanmerking, dat toch ook Ds. Beuker bij de Deputaten is, en dit schrijven uit naam van *alle* Deputaten verzonden wierd, dan ontvangt men toch onwillekeurig den indruk, dat ook Ds. Beuker zijn laatste woord nog niet gesproken heeft, en dat de *onechte*verklaring van het meerendeel onzer kerken hem meer uit de pen gleed, dan uit het hart.

Toen de besluiten der Assensche Synode bekend wierden, schreef de *Heraut* een artikel, dat velen te kras scheen, en waar men uit alle hoeken tegen opkwam.

Nu, we erkennen dan ook volgaarne, dat er in dit artikel *passie* sprak. De hartstocht van een diepgeroerd gemoed. Het was de kreet der smart over pijnlijke en wreede teleurstelling. Er sprak de profetie in van een zeer ernstig gevaar, waardoor het Calvinisme in Nederland bedreigd wierd.

Met een instinct, dat ons niet licht misleidt, speurden we onmiddellijk, dat er in de besluiten van de Assensche Synode een boos onweder was komen opzetten. Zooals men, soms mistastend over de plaats, waar het vuur smeult, toch zeer goed ruiken kan, dat er brand is, merkten ook wij aanstonds uit heel den loop der zaak te Assen, dat hetgeen zoo vurig was gewenscht, met zoo veel verlangen gezocht, en zoo nabij der vervulling scheen, spaak liep.

Het geheele optreden van Ds. Beuker in deze aangelegenheid had van meet af een snijdend, scherp, onverzoenlijk karakter gedragen. Zelfs bij het vonnis van den Hoogen Raad, waarbij al wat Synodaal is, in de handen klapte, en al wat in doleantie ging, zoo bitter door gegrieft wierd, gat Ds. Beuker aan den Hoogen Raad gelijk.

Had hij in den Hoogen Raad gezeten, hij zou niet anders gevonnist hebben.

Dat lei ons den plicht op, om bij het lezen der Assensche besluiten wel terdege met den *mens auctoris* te rekenen. Ds. Beuker gaf ons in zijn persoon en bekende gezindheid op deze toch al niet malsche besluiten, den droeven commentaar.

En rekent men nu met het feit, dat er, naar aller erkentenis, achter Ds. Beuker nog een groep te Assen medestreed, die zelfs vond, dat hij nog *te veel toegaf*, dan zal toch dienen toegestemd, dat er alleszins oorzaak bestond, om een open oog in het zeil te houden, en wel te zien, waar men heenging.

Gelijk men zich herinnert, lieten we toen in ons kras protest tegen deze houding, alle overige punten loopen en bepaalden ons uitsluitend tot de quaestie van punt twee.

In het gras van dit artikel, zoo schrewe, schuilt de adder.

Reeds op dit artikel stuit alle verdere onderhandeling af.

Dit heeft men ons toen uit de hand geslagen met de opmerking, dat we verkeerd hadden gelezen, en ten onrechte het deden voorkomen, als stond er: „*de* wettige openbaring van het Lichaam van Christus." Assen sprak alleen van „wettige openbaring."

Bij vergelijking met het origineel waaruit dit besluit was overgenomen, bleek toen dat het woordeke *de*, ook al stond het er niet, toch bedoeld was.

Echter, en hiervoor moesten we wijken, in weerwil van den vreemden vorm van het besluit, wierd eenparig door alle leden der Synode, die zich uitlieten, zoo stellig verzekerd, dat bedoeld was, onze kerken evenzeer als wettige kerken te erkennen, dat we ten slotte, hoewel niet zonder aarzeling, dit punt moesten opgeven.

Vooral toen Ds. Beuker zelf kwam verklaren: „Mijnentwege moogt ge in Besluit twee *eene* wettige openbaring schrijven," waren we bijna geneigd alle vrees van ons te zetten.

Toch deden we dit niet geheel.

In het debat moesten we voor het oogenblik wel toegeven, omdat het onkiesch en onbroederlijk zou geweest zijn, tegenover zoo pertinente verklaring het vermoeden van het tegendeel vol te houden, maar toch op ons gemak waren we nog niet.

Ons kwam zoo voor: Als Ds. Beuker en die hem volgden metterdaad een gave erkenning van onze kerken en het goed recht, naar uitspraak van Gods Woord, van ons optreden bedoeld hadden, dat ze zulks dan wel flinker en openlijker zouden gedaan hebben.

Doch dit deden ze *niet*.

Van ons werden alle denkbare verklaringen gevraagd, ook waar we die verklaringen reeds twee-, driemaal zoo pertinent mogelijk hadden gegeven.

Maar *zelf* verklaarde men *niets*. Van de zijde van Assen had *onze* erkenning niet anders dan sub- en obreptief plaats.

Het stond er in.

Het was er uit te lezen.

Maar een kloeke, ronde, onbewimpelde verklaring: „Wij erkennen uwe kerken, en achten dat uwe wijze van Reformatie voor Gods Woord bestaan kan", gat men niet.

Dit moest natuurlijk een oorzaak hebben. Daar moest een bedoeling achter schuilen.

Te Utrecht gevoelde men behoefte, om zoo *expliciet* mogelijk te zijn, overmits men alle misverstand wilde afsnijden.

Maar in het voorstel-Beuker liet men *ons* liefst veel verklaren en veel praten, terwijl men *zelf* over ons zweeg.

Nu echter is dit vreemde verschijnsel reeds opgehelderd, en Ds. Beuker is ons, met een rondborstig woord, waarvoor we hem dank zeggen, reeds volkomen gelijk komen geven.

Op de vraag toch, of hij de Synode van Utrecht erkent, als een Synode van kerken die wettige openbaringen van het Lichaam van Christus zijn, heeft hij thans een *ontkennend* antwoord gegeven, dat in beslistheid van toon niets te wenschen overlaat.

Ziehier toch wat hij aan de *Hoop* schrijft:

Ik meen dat er drieërlei soort van doleerende gemeenten bestaan:

1e. Dezulke, waar de Herv. Kerkeraad en Gemeente bij wettig besluit van het synodale tot het gereformeerde terrein overging, zooals, naar ik meen, ook te Rotterdam geschied is. Bestond aldaar reeds een wettige Chr. Geref. gemeente en komen er zoodoende nu door het Godsbestuur twee gereformeerde gemeenten naast elkaar in dezelfde plaats, deze tweeheid dragen we met geduld, totdat ze te zijner tijd op wettige wijze samensmelten. Dus tegen zulke gemeenten hebben wij niets. Al is het ook waar, dat door haar veeljarig meeloopen met den vijand te dier plaats een Chr. Gereformeerde gemeente is moeten georganiseerd worden.

2e. Zulke gemeenten, die op plaatsen, alwaar zich geen Chr. Geref. Gemeente bevond en waar de Herv. Kerkeraad en gemeente van geen reformatie, hetzij in den vorm van *scheiding*, hetzij in den vorm van *doleantie*, iets weten wilde, naar het ambt der geloovigen zijn ontstaan. Ook op deze hebben wij niets aan te merken, ze zijn ons wettige Kerken Christi, ontstaande op dezelfde wijze als verreweg de meeste onzer eigene gemeenten ontstonden.

3e Maar tegen het derde soort gold onze bedenking. Op zulke plaatsen, alwaar de Synodale Herv. Kerkeraad en Gemeente, als geheel, volstrekt van geen reformatie weten wil, maar waar de Heere reeds voor jaren weer eene gemeente vergaderde, die het werk der reformatie ter hand genomen en zich in leer, tucht en dienst naar Gods Woord en Gereformeerde Belijdenis en Kerkenordening gedroeg, dat men aldaar, zeg ik, eenige personen samenbracht en geheel buiten de bestaande gemeente Christi om, deze tot eene nieuwe gemeente, tegenover de bestaande, organiseerde, zie, dat kunnen wij noch met Gods Woord noch met Gereformeerde Belijdenis en Kerkenorde overeenbrengen.

Ik wil daarmede niet voor uitgemaakt houden, dat zulk eene gemeente, wegens de *onwettige manier van heur ontstaan*, voor altijd en in alle opzichten het karakter van een gereformeerde Kerk moet ontzegd worden en voor een bloote »sekte" moet worden gehouden, welke zich (zie art. 28 onzer Geloofsbelijdenis) »met den naam der Kerk bedekt, gelijk Dr. K. in *de Heraut* mij en zelfs geheel de Synode van Assen ten laste legt. Maar dit heb ik beweerd; »Dat dit ontstaan eene zake is, welke, alvorens we tot ineensmelting komen, vooraf behoorlijk dient onderzocht te worden."

En ik beweer ook nu nog, dat er bij zulk eene gemeente, al openbaart ze zich vervolgens als een behoorlijke gereformeerde en al wordt ze uit kracht daarvan als een wettige Kerk des Heeren erkend, altijd een smet aan hare geboorte blijft kleven, die ze niet afwisschen kan. Een onecht geborene is ook wel werkelijk een mensch, en wordt als burger erkend, maar er kleeft toch een vlek aan zijn geboorte. Hij had niet op *zulk eene wijze* in de wereld moeten komen. Zoo noem ik ook zulke gemeenten, niet in geestelijken, maar in kerkelijken zin, *onecht*.

Wat blijkt hieruit nu? Dat volgens Ds. Beuker de Assensche Synode van óns vraagt: „Vóór alle dingen, erkent nogmaals *al onze kerken* als echt", maar inmiddels zelve slechts het *betrekkelijk kleiner* deel der Doleerende kerken als echte kerken erkend wil hebben.

Hij splitst ons in drie soorten: 1°. kerken waarin de geheele kerkeraad bij wettig besluit uittrad; 2°. kerken, waar men zich op andere wijze vrij maakte, in plaatsen waar *geen* Christ. Geref. kerk was; en 3°. kerken, waar men evenzoo deed, in plaatsen waar *wel* een Christ. Geref. kerk bestond.

Nauwkeurig onderzoek zou toonen, dat van deze drie categorieën de derde *het sterkst* vertegenwoordigd is. En van deze derde categorie nu zegt Ds. Beuker, dat hij nog niet beslist wil zeggen, dat hij ze nooit zal erkennen; maar dat het toch in elk geval *onechte* kerken zijn; dat ze in geen geval nu reeds voor erkend kunnen gelden; en dat ze nooit tot erkenning kunnen komen, dan door zekere legitimatie.

Over deze opinie van Ds. Beuker vellen we thans geen oordeel, maar bepalen ons tot de volgende opmerkingen.

1°. Blijkt dan nu toch, dat de *Heraut* volkomen gelijk had, toen ze aanstonds vermoedde, dat het zelfs met de erkenning onzer kerken niet pluis stond.

2°. Staat het dan nu vast, dat Ds. Beuker met de Synode van Utrecht niet verder kan komen. Immers deze Synode is een Synode of samenkomst van de kerken dezer *drie* categorieën, en als zoodanig erkent hij ze *niet*.

3°. Springt het in het oog, dat noch de Deputaten noch de Synode van Utrecht ook maar één stap verder kunnen doen, alvorens over dit punt volkomen zekerheid is bekomen, daar de Synode natuurlijk geen enkel woord spreken noch ook een enkele handeling verrichten kan, waardoor zij *de qualiteit van haar lastgever* in twijfel zou laten komen.

4°. Dat Ds. Beuker zeer goed weet, hoe niets dieper krenkt en grieft, dan zonder volkomen zekerheid, tot een vader of moeder te zeggen: »Dit uw kind is *onecht*!". en dat hij desniettemin het voor geoorloofd en plichtmatig heeft gehouden, deze qualificatie op de grootste der drie categorieën van onze kerken toe te passen.

En 5°. dat nu duidelijk blijkt, hoe mislukking der onderhandeling en afspringing der vereeniging, als het er toe komen moest, alleen zal te wijten zijn aan de onwrikbaarheid, waarmee Ds. Beuker het separatistische standpunt handhaaft. Iets waar we hem op zichzelf geen verwijt van maken. Immers daar is hij vrij in. Slechts in één ding is hij niet vrij: Zoo hij, door op dit separatistische standpunt zoo eenzijdig den nadruk te leggen, de zaak doet afspringen, hebbe hij dan ook den *mannelijken* moed, om de verantwoordelijkheid voor zijn daad te dragen, en schuive hij dus niet langer wat hem toekomt, op anderen.

Dat hij dit laatste toch doet, kunnen we ons slechts uit één zwakheid verklaren.

Ds. Beuker is namelijk *in*consequent.

Naar de logica van het beginsel waaruit hij redeneert moest hij namelijk ook de *eerste* categorie doleerende kerken verworpen hebben, en *alleen* de tweede hebben aangenomen.

Immers wat hij spreekt van het „wettig besluit" van een Synodalen kerkeraad is op zijn standpunt, *ongerijmd*. Nooit kan het besluit eener *valsche* kerk wettig zijn en wettiglijk strekken om een kerke Christi te doen optreden. Vooral niet in een plaats als Rotterdam, waarop hij wijst, en waar de Christ. Geref. kerk reeds opgetreden was.

Dit is in Ds. Beuker dan ook niets dan een „gedienstigheid der practijk."

Hij begrijpt wel, dat het niet aangaat de Ned. Geref. kerk van Rotterdam maar zoo weg te cijferen. Daarom draagt hij in Rotterdam de tweeheid. En vindt er nu op, dat dit „door het *wettig* besluit van een Synodale (valsche) kerk" gedekt zou zijn; iets wat natuurlijk heel zijn theorie omverwerpt.

Toch baat hem dit weinig.

Ds. Beuker heeft nu openlijk verklaard, dat de Ned. Geref. kerken te Amsterdam, te Utrecht, te Middelburg, te Zwolle, te Groningen, te Arnhem, en waar al niet (die geen van alle, in den door hem bedoelden zin, door *wettig* kerkeraadsbesluit, uittraden) eenvoudig *onecht* zijn.

Hij kan dus niet verder onderhandelen met Deputaten of met een Synode, tot wier keus en saamstelling deze kerken hebben meegewerkt.

En dat hij desniettemin toch wel met Deputaten en Synode, wier lastgevers hij voor het grooter deel *niet* erkent, zou willen voortredeneeren, is slechts een nieuwe inconsequentie, waartoe *zijn beter hart* hem verleidt.

De volle consequentie van zijn standpunt, dit voelt hij zelf wel, zou tot *ongerijmdheden* voeren. En daarom doet hij water in zijn wijn.

Meer dan hij zelf vermoedt.

Edoch *te weinig* om verder te komen. En *te veel* om terug te gaan!

Met niet geringe ingenomenheid namen we kennis van een nieuw kerkelijk weekblad, dat, onder redactie van Dr. Ph. J. Hoedemaker, te Sneek bij J. van Campen zijn eerste nummer het licht deed zien.

Dr. Van Ronkel en Ds. Felix zullen Dr. Hoedemaker bij deze zeker niet gemakkelijke onderneming ter zijde staan, en reeds in dit eerste nummer plaatste Dr. Van Ronkel dan ook een stichtelijke meditatie over Ef. 5:32 en zond Ds. Felix een brief in, waarin hij zijn instemming betuigt met het oordeel van Ds. Donker over de Doleantie.

Dan geeft Dr. Hoedemaker zelf drie leaders. Een ter inleiding; een tweeden tegen wat de *Heraut* schreef over het Synodaal besluit in zake van den Doop; een derden over een stuk in de *Bazuin*.

En eindelijk boden de heeren Jonker en Nierstrasz iets voor Perspolemiek en Buitenland. Terwijl „Gedachten en Beelden", Boekbeoordeeling" en „Voor kinderen" het geheel besluiten.

Als proeve van uitgave doet het blad den heer Van Campen eer aan.

Het is leesbaar en net.

Toch is het noch deze inhoud noch deze goede vorm, die ons bij de verschijning van dit blad, oorzaak van ongeveinsde vreugde was.

Niet die inhoud boeide ons; want gelijk men ook zonder het blad in te zien, wel begrijpen zal, is die inhoud bijna geheel tegen de Doleantie, en zonder één woord ook maar tegen de Haagsche Synode, tegen de Modernen, tegen de Ethischen of tegen de Remonstranten.

Hier is een „Gereformeerde kerk" aan het woord, die bijna geen andere tegenstanders kent dan Gereformeerden.

Maar wat ons aantrok was het feit, dat mannen als Dr. Hoedemaker en Dr. Van Ronkel, die eertijds de een tegen den ander waarschuwden, nu onder het patronaat van Ds. Felix als *doyen d'âge* weer een orgaan hebben gesticht voor de Gereformeerden, die nog onder de Organisatie bleven.

Dát is heerlijk.

De groep *moest* een orgaan hebben.

En als de organen, die met de *Heraut* één lijn trekken, nu maar niet de onvergeeflijke fout begaan, om tegen dit nieuwe orgaan te polemiseeren, dan zal men zien, dat eerlang dit blad zijn batterijen van ons afwendt en tegen de Modernen en Ethischen keert.

Dat het inmiddels niet aangenaam voor ons en onze geestverwanten zijn zal, eenige maanden lang over den hekel te gaan, deert ons daarbij niet.

Zelfs beleedigingen als er nu reeds met klein kapitaal in staan, dat van hetgeen de *Heraut* schrijft, juist *het tegendeel* waar is, laten we ons, ter wille van de goede zaak, aanleunen.

Van een hanengevecht tusschen ons en de Synodalen kan geen blad leven.

Leven heeft een Gereformeerd orgaan alleen, als het waarheid tegen de leugen, het geloof tegen het ongeloof verdedigt, en niet in broederen vijanden ziet.

Door wat geduld en lijdzaamheid komt het dan eerlang zóóver, dat onze beide organen saam naast elkaar optreden, om saam den gemeenschappelijken vijand te bestrijden.

En waar op broederlijke wijze, nu of dan, een enkele vingerwijzing kan gegeven, om den broeder te beter in het zuivere Gereformeerde spoor te doen blijven, daar zal Dr. Hoedemaker, hier zijn we overtuigd van, deze even gaarne en dankbaar van ons aannemen, als wij ze erkentelijk zullen aanvaarden van hem.

Inlichting wordt slechts op één punt gewacht. Dr. Hoedemaker wil *heel* de Synodale Organisatie weg hebben. Ds. Felix wilde ze nooit weg hebben, maar slechts revitaleeren. En Dr. Van Ronkel houdt met hand en tand aan art. I en XI van het Algemeen Reglement vast. Hoe nu oordeelt *de redactie*?

KUYPER.

Uit de Pers.

De lezing van Ds. Beukers krasse taal, gaf aan de *Boodschapper*, die ook door een predikant der Christ. Geref. kerk geredigeerd wordt, dit goede woord in de pen:

In het October-nummer van de *Vrije Kerk* brengt Ds. Beuker nog eens de door hem voorgestelde en door de Synode van Assen aangenomen motie betreffende de vereeniging der Chr. Geref. en Doleerenden ter sprake.

Met veel belangstelling, en voorzoover wij ons bewust zijn, zonder eenig vooroordeel hebben wij deze nieuwe uiteenzetting gelezen en overwogen; maar tot ons innig leedwezen hebben wij ontwaard, dat er thans bij Ds. Beuker zelf onoverkomelijke bezwaren tegen de vereeniging *moeten* bestaan. Hij schijnt dan ook van een nadere schikking tusschen de twee Synoden niets te willen weten; want doelende op de mogelijke verwisseling van zijne motie met die van Dr. Bavinck, laat hij er aanstonds op volgen: »Ik verwacht niet, dat onze Synode zoo met zich zal laten sollen en de geheele Kerk tot in het oneindige met deze zaak zal laten verontrusten." Alsof het vereenigen van vele gereformeerde gemeenten in één kerkverband geen langdurige onderhandeling waard ware. Eerst vreesde men voor een te schielijke vereeniging, en nu zou het saamspreken weer te lang duren!

In den aanhef van zijn artikel gewaagt Ds. Beuker van vereenigen *»op voet van gelijkheid en wederzijdsche erkenning."* Ook stelt hij de vraag, of de Doleerenden niet heimelijk afkeerig zijn van die »wederzijdsche erkenning op voet van gelijkheid", maar uit zijn verder betoog blijkt ons duidelijk, dat Ds. B. van zijn kant de Doleerenden lang niet als »zijns gelijken" op kerkelijk gebied erkent, maar als verreweg zijn *minderen*. Ja, zoo zware beschuldigingen brengt hij tegen de Doleerenden in, dat hij, als hij daarbij volhardt, de Doleerende kerken niet als wettige kerkopenbaring kan erkennen, en ook bezwaarlijk vereeniging met haar kan begeeren.

Vooreerst toch oppert Ds. B twijfel omtrent het *wettig* bestaan van een gedeelte der Doleerende gemeenten, — t. w. die, welke werden geïnstitueerd krachtens het ambt der geloovigen op plaatsen, waar een Chr. Geref. gemeente bestond (blz. 5).

Reeds om deze reden moet Ds B. groot bezwaar zien in de vereeniging; want de overige Doleerende kerken zullen in geen geval het verband met de aldus tot openbaring gebrachte gemeenten loslaten; te minder, dewijl de daar gevulde gedragslijn voortvloeit uit de kerkelijke zienswijze der Doleerenden. Hiltzelt houdt het vereenigen met schijngemeenten, die maar secten zijn, voor ongeoorloofd en schrijft op dien grond: »Als de doleerende broederen onze gemeenten niet voor wettige Kerken kunnen houden, dan *mogen* zij niet met ons vereenigen, al wilden wij het ook nog zoo gaarne". Maar immers, precies hetzelfde hebben de Chr. Geref. in het oog te houden. Derhalve dwingt zijn eigen standpuut hem om te zeggen: »Als wij de Doleerende gemeenten niet voor wettige Kerken kunnen houden, dan *mogen* wij niet met haar vereenigen, al wilden zij het ook nog zoo gaarne." Ds. B. zou daardoor in verkeerde kerkelijke relaties komen. Zulk eene verbintenis *mag* hij niet willen aangaan. Zoover *mag* hij zijn toegeeflijkheid niet uitstrekken.

Doch dit niet alleen. Neen, bij het bespreken van punt 3 zijner motie tast hij geheel de kerkrechtelijke practijk der Doleerenden aan en werpt ze als ongereformeerd en huichelachtig terzijde. En opdat het blijke, dat wij niet overdrijven, nemen wij terstond zijn eigen woorden over.

Gelijk bekend werd, heeft de Synode van Assen in punt 3 der aangenomen motie van de Doleerenden de verklaring geëischt:

»Dat zij niemand in hunne lidmatenboeken inschrijven, dan alleen de zoodanigen, die instemming met de Gereformeerde leer betuigd en onderwerping aan de kerkelijke tucht beloofd hebben".

Hierop laat nu Ds. B. volgen: »Door lidmatenboeken verstaan wij hetgeen er in de Gereformeerde Kerken altijd door verstaan pleegt te worden, nl. de boeken, waar men de namen inschrijft der lidmaten, die belijdenis des geloofs hebben afgelegd of met wettige attestatie uit zusterkerken zijn overgekomen, dus, die in kerkelijken zin recht tot de tafel des Heeren hebben. De andere boeken voor de jeugdige, niet-belijdende leden der gemeente, heeten bij ons, het eene: *»Doopboek"*, waarin de namen worden geschreven dergenen, die in de gemeenten gedoopt zijn; het andere: *»Boek voor kinderen der gemeente, die ouders*

gedoopt en met hunne ouders of met attest tot deze gemeente overgekomen zijn".

»Duplicaatboeken" kennen wij als Gereformeerde menschen natuurlijk niet. Zij zijn ook niet anders dan een nieuwe uitvinding der Doleerenden. In zulk een boek heeft men, zoover men die machtig kon worden, ook de namen opgeschreven, die in het lidmatenboek der Hervormde Gemeente gevonden worden, ook die met de doleantie niet medegaan. Dus een afschrift of eene nabootsing van een Hervormd lidmatenboek. Zulk een boek is dan even waar, maar ook even valsch als de paradoxale verklaring, gelijk dezer dagen van Heemse en Leiden uitging: *dat de doleerende Kerkraad voor heel de Hervormde Gemeente het juk afgeworpen heeft en tot de Gereformeerde Belijdenis en Kerkorde is teruggekeerd.*

Hier in Leiden zal men er zeker ook de namen van professor Rauwenhof en Kuenen, ja van de meesten onzer moderne professoren inschrijven, want het is bekend, dat ze in volle rechten lidmaten zijn der Herv. gemeente alhier. En wat zal men met de moderne en liberale leeraren als Hagens, v. Boekeren en Scheffer aanvangen. Zij zijn toch ook Hervormde lidmaten, en ambtsdragers bovendien.

Het gaat toch niet aan, dat wij, Chr. Gereformeerden, ons door middel der Doleerenden, ook weer lieten samenkoppelen met het Herv. Kerkgenootschap, van 'twelk ons de Heere zoo genadiglijk verlost heeft.

Hoe onuitsprekelijk jammer, dat men een heilige zaak, zooals de reformatie der Kerk behoorde te zijn, met zooveel onwaarheid omsluiert Is 't wonder, dat de wereld om al zulke vertooningen lacht en de zaak en den naam des Heeren des te meer gaat lasteren? Is 't niet ontzettend, dat men bij al zulke handelingen ook nog gaat *bidden*, die men nooit anders dan *onwaarheid* zou genoemd hebben, indien men niet op Dr. Kuypers gezag was gaan gelooven, dat het er zoo naar toe moest? En dat nu alles en alleen om toch maar iets anders te schijnen dan de Christelijke Gereformeerde kerken.

Wij houden de Synodale Herv. gemeente niet voor één en dezelfde met de onze en die der Doleerenden. Zij zijn voor ons twee. Wij schrijven alleen dezulken in onze lidmatenboeken in, die met de Belijdenis der Gereformeerde Kerk instemmen, op welke eenvoudige wijze die instemming ook plaats vinde.

Wie van beiden handelt Gereformeerd?

Zegt men: ja, wij houden de belijdende geloovigen, die wij gaan doleeren, eigenlijk in het wezen der zaak alleen voor de Kerk. Welnu, waarom schrijft men ook niet alleen dezulken in zijn lidmatenboek en hunne minderjarige kinderen, die nog in de ouders gerekend moeten worden, in »Het Boek van de kinderen der gemeente"? En wat verschilt men dan van de Chr. Ger. Kerken? Maar dezulken, die bestist tot de niet-belijdende massa-Kerk willen blijven behooren, en weigeren hun hals onder het juk van Christus te buigen, die mag ik niet inschrijven in het boek van de lidmaten der belijdende gemeente des Heeren, zoo ik niet èn mijn boek èn het karakter der belijdende Kerk wil vervalschen."

Tot zoover Ds. Beuker.

Daargelaten nu de o. i. onjuiste bewering, dat de Doleerenden in gemeenten waar zij Duplicaatboeken aanlegden, ook dezulken inschreven, die de Reformatie tegenstaan — ook *de Hoop* weerspraak dit beweren reeds — zoo ziet men uit deze aangehaalde volzinnen, dat Ds. B. in het minst geen crediet heeft voor de afwijkende gevoelens der Doleerenden; dat hij in hun kerkelijk optreden onware vertooningen meent te bespeuren, waarbij slechts een mensch — Dr. Kuyper — gevolgd wordt, en niet de vreeze Gods de drijfveer en zijn Woord het richtsnoer is, zoodat in die betrekking het *gebed* een ergerlijke schijnheiligheid wordt.

Nu maakt Ds. B. er Dr. Kuyper een verwijt van, dat hij de Chr. Geref. miskent en de pogingen van de Assensche Synode zoo weinig verstaat en waardeert". Doch wij vragen: heeft niet Dr. K. het recht om dat verwijt om te keeren en te zeggen: »Als Ds. B. de pogingen der Doleerenden zoo weinig verstaan en waardeeren kan, zal het wel moeielijk gaan, om zulk een gemeenschappelijke basis te vinden, die de geref. belijdenis en practijk, en de waardigheid der Doleerende Kerken niet te na komt, en tegelijk met Ds. Beukers bedoelen overeenkomt."

Niet slechts ontbreekt het Ds. B. aan *waardeering*, doch hij gaat *effentjes* te werk; hij *veroordeelt* de methode der Doleerenden als onzuiver, onwaar en ongeregeld. Aan *hun* kant alleen moet alles veranderen. En in dit gedachtenverband zijn de Doleerende kerken ook geen »wettige" openbaring van het lichaam Christi. Die »wettige" openbaring is dan enkel de Chr. Geref. kerk, en anders geen. Ds. B. ontkent dan ook in het minst niet, dat de afscheiding van '34 de eenig *wettige* kerkopenbaring is; maar geen alleen toe, dat zij niet de eenig *mogelijke* wijze van openbaring is.

Moet nu zulk eene kerkbeschouwing doorgaan, dan helpt er geen wrikken of buigen aan, en kan er van de vereeniging voorshands niets komen. Maar dan moet Ds. B. ook niet langer zeggen, dat hij wil onderhandelen *op voet van gelijkheid* en met wederzijdsche erkenning. Zoo iets kan Ds. B. niet bedoelen. Uit alles blijkt, dat in zijn oog de beschouwingen der Doleerenden verwerpelijk zijn.

Wij betreuren dit aanvallend betoog van Dr. B. vooral omdat hij noch uit Gods Woord, noch uit de Belijdenis iets *bewijst* van hetgeen hij den Doleerenden ten laste legt; doch wij hopen nog steeds, dat de Synode van Kampen straks meer broederlijk en ruimer zal oordeelen.

Deze loop van zaken was te verwachten.

Juist doordien Ds Beuker een lijn koos, waarop hij óf zelf dood- óf ons omverloopt, kon het niet uitblijven of hij moest reactie in zijn eigen kring uitlokken.

Immers, over al deze fraaie redeneeringen heen, blijft een deel van 's Heeren volk bij hem en bij ons roepen: »*Toch willen, toch moeten, toch zullen we één zijn!*"

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

's-GRAVENHAGE. De kerkeraad der Ned Ger. gemeente (doleerende) maakt bekend, dat de bevestiging van den beroepen herder en leeraar J. C. Sikkel D. V. zal plaats hebben den 18 November 1888, des voormiddags te 10 uren door Prof. Dr. F. L. Rutgers, consulent der gemeente; ook zal bij diezelfde gelegenheid de nieuwe noodkerk »de Westerkerk" in gebruik genomen worden. 's Avonds te 6 uren zal de intrede gehouden worden.

Namens den kerkeraad,
J. VAN MOURIK, *Praeses.*
W. VAN GEEST, *Scriba.*

Woensdag 10 Oct. werd te Delft een prov. diac. conferentie gehouden. Twee en twintig diaconieën waren vertegenwoordigd. Dr. W. Geesink van Rotterdam leverde een referaat over een gesticht voor ongeneeslijke zieken. Het grootste bezwaar, aan de oprichting verbonden, achtte de referent het vinden van voor deze kranken geschikte verpleegsters. Dit bezwaar acht hij echter niet onoverkomelijk. In eene resolutie, die hij voorstelde, werd de noodzakelijkheid eener zoodanige inrichting uitgesproken; den kerken werd opgedragen om te zien naar zusters, die voor dezen dienst der barmhartigheid roeping gevoelen; terwijl werd voorgesteld om, als dezen gevonden en opgeleid waren, tot de stichting over te gaan; een en ander werd met algemeene stemmen aangenomen. Eéne diaconie slechts onthield zich van stemming. De broeders Geesink en Lion Cachet werden aangewezen om als commissie voor deze zaak op te treden en aan de eerstvolgende conferentie een voorloopig plan van inrichting voor te leggen. Nog werden verslagen uitgebracht van het Doorgangshuis en van het Bureau voor werkeloozen. Voor het eerste was reeds een geschikte directrice gevonden, zoodat begin November de stichting zou worden geopend in het daartoe reeds gehuurde huis. Omstreeks vier uur scheidden de broeders van elkander.

De vergadering was te half elf uren door Dr. Geesink geopend en werd door Ds. Klaarhamer gesloten, terwijl Ds. Reuyl van Zevenhoven haar leidde.

C. W. J. VAN LUMMEL,
Cond.-secr.

DELFT, 16 October. Hedenavond vergaderden de stemgerechtigde mansleden, om eene aanwijzing voor het beroep te doen, uit het door den Kerkeraad gestelde tweetal.

De keuze der vergaderden, welke is de keuze der gemeente, werd bepaald op Ds. C. W. J. van Lummel, van Waarder; waarop de Kerkeraad nog dienzelfden avond overging deze tot herder en leeraar voor de Kerk van Delft te beroepen.

Geve de Heere in zijne genade der Kerk van Delft en den beroepen leeraar veel gebeds voor deze zaak, opdat, kon het in zijn raad bestaan, zoodoende de schreiende behoefte aan een eigen dienaar des Woords vervuld werd.

P. GOUDAPPEL,
Scriba.

NIEUW-HELVOET. De nieuwgebouwde Kerk der Ned. Ger. Gemeente alhier nadert tot veler blijdschap weldra hare voltooiing en zal, zoo de Heere wil, op 28 October a.s. in gebruik genomen worden.

Tot de plechtigheid der inwijding van dit Godshuis hoopt tot ons over te komen de WelEerw. ZeerGeleerde Heer Ds. Rudolph van Heinenoord om dan des morgens te half tien en des avonds te zes uren in de bediening des H. Evangelies voor te gaan.

Namens den Kerkeraad,
H. MOERMAN,
Scriba.

Buitenland.

Engeland. Het Church-congress.

De belangrijkste vergadering der Episcopale kerk, het 28ste »Church-congress" is in het laatst van September te Manchester vergaderd geweest onder voorzitterschap van Dr. Moorhouse, bisschop van Manchester. In zijn inleidend woord gaf deze hiërarch te kennen, dat voornamelijk twee brandende quaestiën een theoretische, zoo niet practische oplossing vereischten. De eerste was de vraag, in hoeverre het der geestelijkheid geraden is, om de welgestaafde uitkomsten van de critiek op den Bijbel in hun onderwijs mede te deelen? De bisschop hield het voor onmogelijk om vrijuit te spreken over de resultaten ook van die critiek, welke den Bijbel met den meesten eerbied behandelt, zonder in strijd te komen met zekere inzichten, die omtrent de inspiratie van den Bijbel gekoesterd worden Hij verzekerde, dat de Katholieke (met de Roomsche) kerk nooit een woordelijke, algeheele of dynamische ingeving der Schrift had aangenomen, aan welke theoriën door zoove'en wordt vastgehouden Het was volgens hem geraden om de vraag in overweging te nemen, om open en rond, maar toch ook bedachtzaam en voorzichtig, »den waren staat van het geding" mede te deelen. Het tweede punt, dat volgens den voorzitter aan de orde komen zou, was de vraag, hoe aan de schreiende maatschappelijke nooden tegemoet te komen, nu vooral in de groote steden aan de eene zijde de weelde steeds grooter wordt en aan den anderen kant de ellende steeds toeneemt De vragen, die hierbij aan de orde komen, zijn vele, o. a. hoe zal men de ellende zoeken te lenigen zonder de luiheid te bevorderen? Hoe zal men een meer redelijke verdeeling van vermogen verkrijgen zonder dat de veer van geestkracht en zelfverlooche ning verbroken wordt? Hoe zal in dezen de Staat hulp verleenen zonder de vrijheid en onafhankelijkheid van het individu te na te komen? Hoe zullen wij de zorgelooze vermenigvuldiging van een zwak en boos geslacht van armen stuiten zonder de onzedelijkheid in de hand te werken? Hoe zullen wij de Christelijke beginselen, die volmaaktheid in de liefde eischen, ingang doen vinden in eene maatschappij, die doordrongen is van lage en zelfzuchtige hartstochten?

Na deze redevoering werd er gediscuteerd over de vraag: »In hoeverre moeten de resultaten van de historische en wetenschappelijke critiek, voornamelijk over het Oude Testament, in de prediking en in het catechetisch onderwijs medegedeeld worden." Opmerkelijk dat er niet één ernstig vermanende stem werd gehoord om te waarschuwen tegen de afbrekende critiek van de Wellhousen's en de Robertson Smith's. Enkele sprekers vonden het minder geraden; om in den tegenwoordigen tijd de menschen de resultaten van wetenschappelijke onderzoekingen mede te deelen; doch principieel verzet tegen de mishandeling van Gods Woord, gelijk die door de handen van de moderne critici gedreven wordt, werd er niet vernomen.

Wij zullen niet verder uitweiden over de verhandelingen van het congres; alleen willen wij erop wijzen, dat er te kennen gegeven werd, dat de benoeming van een bisschop voor Birmingham in een dringende behoefte zou voorzien; terwijl volgens denzelfden spreker nog zeven andere bisdommen behoorden te worden gesticht. Majoor Churchill meende, dat het aantal bisschoppen moest vermeerderd en hunne inkomsten moesten verminderd worden. Hij was van oordeel, dat de bisschoppelijke paleizen moesten veranderd worden in Christelijke instellingen van liefdadigheid, als hospitalen enz. Canon Isac Taylor gaf als zijne meening te kennen, dat de lichamelijke kracht der bisschoppen dikwijls verspild werd, doordat zij genoodzaakt waren om hunne handen te leggen op de onreine hoofden van duizenden, die de confirmatie begeeren. De minste dienst was voor de hoogste waardigheidsbekleeders weggelegd. Deze uiting was sommigen toch wel wat te kras; vandaar dat uit veler mond het „shame" (schande) gehoord werd.

Ten slotte kwam ook nog het vraagstuk van de eeuwige straffen ter sprake De aartsdeken Farrar verwierp de orthodoxe leer omtrent de eeuwige straf. Hij hield staande, dat deze leer God onteerde, in tegenspraak was met de blijde boodschap des heils en fundamenteel tegen gerechtigheid en genade overstond. Daarenboven hield hij de orthodoxe leer omtrent het lot der goddeloozen, die in hunne zonden sterven, in strijd met het natuurlijk verstand en de conscientie der menschen, terwijl hij die leer ook voor practisch dood verklaarde. Ook trachtte hij Dr. Pusey's bedenkingen tegen zijne preeken, waarin hij hetzelfde uitgesproken had, te weerleggen. Nog verder ging de heer Cox; zijn oordeel omtrent dit onderwerp kon onder de volgende stellingen gebracht worden:

De heerschende leer omtrent eeuwige straffen is een moderne ketterij. De eschatologische uitspraken in de brieven van Judas en Petrus zijn aan Henoch ontleend; de Openbaring is geheel of bijna geheel uit hetzelfde boek afgeleid; de substantie van de redenen des Heeren bij Mattheus was uit dezelfde bron geput, en werden niet uitgesproken, gelijk zij overgeleverd zijn, ja werden zelfs naar alle waarschijnlijkheid in het geheel niet uitgesproken. Nu en dan werd de spreker door het roepen van »Amen" geïnterrumpeerd.

Tegen dit spreken werd echter ernstig protest ingediend door den predikant Dr. Randall, die opkwam tegen de »ongemotiveerde zielverwoestende ketterijen," welke dien dag verkondigd waren. Maar tot een algemeen protest van het congres kwam het niet.

Tijdens het congres werd nog uitgesproken, dat het een nationale ramp zou zijn, wanneer de Episcopale kerk hare geldelijke en zedelijke steun van de zijde van den staat verloor. Doch tevens sprak men het uit, dat in geval van »disendowment" de kerk zich door haar eigene kracht zou weten staande te houden.

Wij meenen dit te moeten betwijfelen. Jammerlijk is het met de Episcopale kerk gesteld. Aan de eene zijde eene richting, welke lijnrecht naar Rome terugvoert, aan den anderen kant steekt het ongeloof in de kerk op eene wijze het hoofd op, gelijk bleek op het Church-congress, waardoor het aan den dag kwam, dat o! zoo bitter weinigen nog op het fundament van de confessie van Westminster staan. Door ongeloof en bijgeloof worden dus de muren der Episcopale kerk fel bestookt en als nu niet de Staat zijn gouden en zilveren stutten erbij plaatste, zouden zij reeds zijn omvergerammeid. Valt echter die Staatshulp weg, dan zijn volgens ons de dagen der Staatskerk geteld.

Opmerkelijk is het, dat de Episcopale hiërarchie het voortkankeren van het ongeloof in de predikanten en gemeenten maar laat begaan, zonder ooit van de haar verleende macht gebruik te maken.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

De levensspreuk.

In de vorige eeuw woonde in Middelburg — waar toen meer handel was dan nu — een koopman, die vóór in al zijn boeken deze spreuk had geschreven:

»Hier een haertjen,
Ginds een paertjen."

Toen nu zijn zoon veertien jaar oud was geworden en op 't kantoor kwam, zag hij die woorden. Hij begreep ze niet, en vroeg dus aan vader wat ze beteekenden.

»Dat is eigenlijk een spreuk voor jagers", was 't antwoord. »Als een jager zijn geweer aanlegt en hij stelt het bij het mikken maar een haartje te hoog of te laag, dan zal dat voor den weg dien de kogel neemt, ten slotte wel een verschil maken in den afstand zoo breed als een paard. Hij zal dus het doel waarop hij schiet nooit treffen, al scheelt het in 't begin ook nog zoo weinig."

»Maar", vroeg de zoon, »waarom staat dit nu hier vóór in al de boeken?"

»Dat is tot waarschuwing voor mij zelf en anderen", was 't antwoord. »Want in het leven gaat het ook zoo."

»Toen ik nog een knaap was, ging ik ter school te Amsterdam. Daar waren onder meer twee jongens, ook uit deze stad, kostleerlingen als ik. Wanneer we nu 's middags onze boterhammen hadden opgegeten, dan wierp mijn eene kameraad altijd de kruimels weg. De ander daarentegen bewaarde hen, en gaf ze aan de vogeltjes die in den tuin kwamen.

Op zekeren dag merkte de meester op wat de jongens deden en hij bestrafte den eerste omdat hij de kruimels wegwierp.

»Och meester", zei de jongen, »wat hindert dat? 't Komt toch op een paar kruimels minder of meer niet aan."

»Zeg dat niet jongen", zei onze meester. »Hier een haartje, ginds een paardje. Als gij op dat kleine verschil niet let, zoudt gij later heel anders kunnen uitkomen dan uw zuinige kameraad, die voor de vogels zorgt."

„En is dat ook zoo uitgekomen?" vroeg de zoon.

„Dat wilde ik u juist vertellen", sprak de vader. „De een — ik zal hun namen maar verzwijgen — de spaarzame, werd later koopmansbediende en verdiende reeds spoedig goed geld, dat hij niet verkwistte. Toen ik op mijn vijf en twintigste jaar mijn handelszaak opzette, sprak ik hem nog eens en 't ging hem goed. De ander was toen eigenlijk nog niets en is thans sjouwer hier aan de kade. En hoewel nu zeker de Heere God alle dingen leidt, toch geloof ik dat we bij hun levensloop wel terdege moeten letten op dat verschil, hoe klein ook, in hun jeugd. Ik was er ten minste zoo door getroffen, dat ik al aanstonds in mijn boeken de spreuk schreef, die gij er nu in vindt. Onthoud die, want zij kan u heel uw leven van dienst zijn."

SLAPERS.

Een dominé sprak onlangs op de catechisatie tot de kinderen over Eutychus, den jongeling van wien we in de Handelingen lezen dat hij, toen Paulus zeer lang sprak, door slaap werd bevangen en uit het venster viel.

»Dan had hij ook maar niet moeten slapen" zei een der jongens.

»Zeker" zei de dominé, »maar bedenk dat Paulus lang sprak, zoodat het middernacht werd, en ook dat Eutychus in 't venster zat Er was dus wel eenige reden voor 't slapen en het vallen.

»Ja, maar dominé", zei de knaap weer, »is het dan niet verkeerd te slapen bij de preek?"

»Wel gewis", sprak de dominé", het is even onaangenaam voor wie spreekt als verkeerd voor de hoorders. Maar weet gij, kinderen, wat nog veel erger is? Dat er zoovelen zijn, die slapen, schoon zij de oogen wijd open hebben. Begrijpt gij dat?"

Dat moeten de lezers zich zelf ook eens vragen.

VOOR WEETGRAGE LEZERS.

Wanneer men iemand gemakkelijk een genoegen kan doen, zou 't al bijzonder onheusch zijn dat na te laten. (Waarom we hiermee beginnen, zullen de schrijvers van eenige brieven, die we ontvangen hebben, zeker wel begrijpen — en andere lezers nu misschien ook.)

Een paar dagen geleden las ik ergens, dat het verwonderlijk is, hoezeer men de Nederlanders, zelfs in verre streken altijd, naar hun spraak onderscheiden kan, om aan te wijzen uit welk gewest van ons land zij komen. Een Fries spreekt anders dan een Zeeuw; een Noord-Hollander drukt zich anders uit dan een Limburger, schoon die alle Nederlanders zijn.

Dat ligt aan velerlei. Een Amsterdammer b. v. laat veelal de laatste *n* van een woord weg en zegt: *loope, steene*, voor: *loopen, steenen*. Een Arnhemmer zegt voor de oo dikwijls *eu* even als voor de *e*; b. v. *veur* en *speulen* in plaats van *voor* en *spelen*. De *ui* heet in vele streken altijd *u* b. v. *huzen* (huizen) In 't midden van ons land zegt men *je*, in 't zuiden dikwijls *ge*. Ook zijn er woorden die men alleen hier en daar hoort. Een *neef* een »*oomzegger*" noemen zal niemand in deze stad doen, en een *schuldenaar* een »*neef*" te noemen is, gelijk we pas van onzen vriend L. C. vernamen, alleen in Zeeland gebruikelijk.

Al die verschillen maken het natuurlijk niet gemakkelijk om iemand te verstaan, gelijk we al eens meer bepraat hebben. Als twee Groningers van het platteland of twee boeren uit Twente druk en snel met elkaar praten, zal menig Amsterdammer moeite hebben hen te verstaan, en omgekeerd zullen de eersten menig woord missen als eenige plat-Amsterdammers eens met elkaar aan het krakeelen zijn.

Wanneer ik b. v. hoor vertellen, dat een arm mensch »pauwenvleesch" heeft gegeten, zou ik haast vragen, of dat ook »paardenvleesch" moest zijn en toch is 't niet zoo. Menigeen begrijpt er heel weinig van, als hij leest van een *kater*, die een huisje heeft laten zetten, of van iemand die al pratende »hellig" werd. Wat een huis is, dat er »gammel" uitziet, of een jas die »schunnig" wordt — zie dat kan niet elk Nederlander u zeggen, al worden al die woorden in zijn land gebruikt.

Eens was iemand in een stad, die aan de Merwe ligt. Hij zou daar eten en op de spijslijst stond: »aardappelen met suikerboonen."

»Hé!" vroeg hij, »eet men dat hier samen?"

»Nu, is dat dan geen goede kost?" vroeg de waard.

De heer, die aan den Amstel woonde, begreep er niets van. Doch hij werd gerust gesteld toen er »spersieboonen" op tafel kwamen

»O", Zei hij, »nu vat ik het; maar hoe noemt men hier dan boonen van suiker?"

»Die heeten suiker*de* boonen", was 't antwoord.

En dat die suikerde of gesuikerde boonen goed smaakten, moest de heer erkennen, toen hij 't nagerecht proefde.

(*Wordt vervolgd.*)

HOOGENBIRK.

Ingezonden Stukken.

(*Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.*)

Haarlem, 25 Juni 1888.

Aan de Belijders van den Christus der Schriften, die nog onder de Synodale hiërarchie verkeeren.

Zij het mij vergund langs dezen weg een bescheiden en ernstig woord tot u, bijzonder tot de opzieners onder u, te richten.

Immers door hetgeen sedert het einde van 1885 is geschied, is uw stelling ernstiger geworden, waarop mijne aandacht bij vernieuwing werd gevestigd door wat ik las over hetgeen voor eenige maanden te Gendringen voorviel. Immers als een moderne zegt, dat hij »de Schriften des Ouden en Nieuwen Testaments voor het eenige Woord van God en de volkomene leer der zaligheid houdt, en alle leeringen verwerpt, die daartegen strijden, en belooft zijn ambt »gelijk hetzelve voorheen beschreven is, naar deze leer getrouw te bedienen, en dus te prediken *de onfeilbaarheid des Bijbels, de voldoening aan Gods gerechtigheid door den dood van Christus, de zaligheid uit loutere genade om zijne verdiensten, de noodzakelijkheid van wedergeboorte, bekeering en geloof in Christus, dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest de eenige, waarachtige en eeuwige God zijn.* (Dit laatste toch blijkt uit de Doopsformule, die in het bevestigingsformulier wordt aangehaald), dan zegt en belooft hij iets, waarvan hij *niets* gelooft. En zegt ge nu niet met mij, dat iemand, die *voor het oog van God* en in het midden van zijn gemeente zoo durft liegen, geen minder brandmerk verdient dan dat van GEWETENLOOS SCHEPSEL? Hoe zou elk man van karakter het beoordeelen, als iemand bij de aanvaarding van een *burgerlijk* ambt beloofde, de hem voorgestelde verplichtingen na te komen, maar reeds besloten was om *niet* dit, maar *het tegendeel* te doen. En heeft deze moderne niet juist hetzelfde gedaan. Terecht gaf dan ook het *Doctinchemsch Weekblad* aan zijne verontwaardiging over dezen gruwel lucht. 1) De kerkeraad te Gendringen schijnt echter weinig minder schuldig, als hij Ds. Ynzonides op een dwaalspoor heeft geleid 2).

Maar toch, ook tal van irenische opzieners gaan te dezen niet vrij uit. Ook zij hebben beleden: »de Schriften des Ouden en Nieuwen Testaments voor het eenige Woord van God te houden en de volkomene leer der zaligheid, en alle leeringen te verwerpen, die daartegen strijden." En toch zijn er velen onder hen, die deze Schriften *niet* als Gods Woord erkennen willen, maar beweren, dat dit er met vele verdichtselen in vermengd is, zoodat zij, dus evenals de modernen eedbrekers voor God den Heere zijn. Bovendien zijn er velen onder hen, die de verplichting op zich genomen hebben om *de leer onzer Gereformeerde kerken*, vervat in de drie Formulieren van eenigheid, als de door God in de Schrift geopenbaarde waarheid, te prediken, en alle leeringen, daarmede strijdig, als »dwalingen en ketterijen, met de Heilige Schrift te wederleggen", en die toch reeds jaren lang die beloften geschonden hebben, door, in strijd met die Formulieren, *de onfeilbaarheid dier Schrift, de particuliere genade, het onderscheid der beide naturen in den persoon onzen Heeren, de oefening der tucht over wie »onder den Christelijken naam onchristelijke leer of leven voeren en van hunne dwalingen of schandelijk leven niet afstaan willen*" 3), van den kansel of in geschrifte te bestrijden. Dat ik ook zulk een schriftelijke bestrijding als een diep zondige schending van de heiligste beloften beschouw, kan niemand wraken. We kunnen althans geen goeden dunk hebben van iemand, die belooft *eene leer te prediken, die hijzelf voor valsch houdt*, of zich aanstelt alsof hij in Gods bedehuis de gemeente in haar geloof moest *opbouwen*, maar daarbuiten door zijne schriften haar van dit geloof mocht *afrukken*. Verschilt zulk een bedrijf wel zoo heel veel van gewetenloosheid? Toch is het bekend, dat vele irenische godgeleerden de leer der Ned. Herv. Kerk door hunne schriften hebben ondermijnd en bestreden. Of werpt iemand tegen, dat deze beschuldiging valsch is en zij nooit zulk een band aan de drie Formulieren hebben aanvaard. Ik erken, dat dit niet met zoovele woorden in de bevestigingsformulieren is geëischt. Daar staat enkel, dat zij des Heeren Woord grondig aan hun volk zullen voordragen en met de Heilige Schrift alle dwalingen en ketterijen zullen wederleggen." Maar vooreerst is hier geen sprake van zulken, die aan de Schrift het hoogste gezag betwisten. Er wordt onderstelt, dat er met beroep op die Schrift zelf allerlei valsche leeringen geschreven zijn. Er wordt evenzeer onderstelt, dat de opzieners weten, wat met »de zuivere leer" bedoeld is. En nu spreekt het toch wel vanzelf, dat een kerk van Christus *alleen haar eigen leer* voor »de zuivere leer" kan houden en als zoodanig *moet* doen erkennen. Immers is het eene ongerijmdheid, dat de kerke Gods op de vraag: „Wat is de ware leer?" zou moeten zeggen: „Ik weet het niet." Even onzinnig is het, dat de kerk dit zou moeten antwoorden op de vraag, of *haar* leer de zuivere leer was Dan toch zou ieder van haar eischen, dat zij eerst zelf op dit punt tot zekerheid kwam, alvorens zij anderen de verplichting ging opleggen om die leer als de ware te erkennen en te prediken. Nu blijkt uit het opschrift boven de Liturgische schriften, dat die schriften van de Gereformeerde kerken in Nederland afkomstig zijn, en dus met »zuivere leer" alleen die leer kan bedoeld zijn, die deze kerken in 1619 als »zuiver" hebben geijkt, en die vervat is in de Nederlandsche geloofsbelijdenis, den Heidelbergschen Catechismus en de Dordtsche leerregels. Nog in het begin dezer eeuw werden zij daarvoor erkend, gelijk blijkt uit de onderteekeningsacte der Evangelische gezangen. En naar recht gelden ze in de Ned. Herv. Kerk nu nog evenzeer als op den dag, waarop de Dordtsche Synode uiteenging. In 1864 is van de Haagsche Synode dan ook door sommigen verlangd herstel van de proponentsformule van 1619, en verbod van elke afwijking van de Drie Formulieren van Eenigheid, een verlangen waaraan de Synode zelf den lof van consequent te zijn toekende 4) Maar ik wil toegevender zijn jegens vele irenischen, en aannemen, dat zij den inhoud dier Leerregels niet kennen, wijl ze niet in de kerkbijbels en kerkboeken voorkomen, al strekt hun dit niet tot eer, wijl ze toch én in de onderteekeningsacte der nieuwe Psalmberijming en in die der Evangelische gezangen genoemd worden. In elk geval liggen toch nog de Geloofsbelijdenis en Catechismus voor hunne verantwoording, wijl zij deze wél kennen. En vele irenischen verbreiden leeringen, daarmede in strijd. Hier komt nog bij, dat zeker de meeste irenischen »ja" gezegd hebben op de tweede vraag van het Doopsformulier, luidende: »Of gij de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament en in de artikelen des Christelijken geloofs begrepen is, en in de Christelijke kerk alhier geleerd wordt, niet bekent de waarachtige en volkomene leer der zaligheid te wezen?" Met deze »leer" is natuurlijk niet bedoeld de leer van den prediker, die den doop bedient. Dan toch zou men in onze eeuw de meest tegenstrijdige leeringen als *waar* moeten erkennen. Ook is dit zweren bij dezen of dien prediker in lijnrechten strijd met de Schrift, die bij monde van onzen Heer zelf verklaart: »Eén is uw Meester, namelijk Christus" 5). Er staat dan ook: en *in de Christelijke kerk* alhier geleerd wordt. Die kerk nu bestaat niet enkel uit de nu levende belijders, en nog minder alleen uit den persoon des predikers, maar heeft eene geschiedenis van eeuwen achter zich. Ik denk, dat onze vaderen zelfs van verre de mogelijkheid niet ondersteld hebben van zulk een schaamteloos terzijdestellen van de Belijdenisschriften onzer kerken, terwijl men ze formeel behield, en het daarom niet noodig geacht hebben om in de bevestigingsformulieren opzettelijk uit te spreken, dat zij onder »de zuivere leer" verstonden de leer, die vervat is in de drie Formulieren van eenigheid. Zij zullen m. i. geoordeeld hebben, dat dit vanzelf sprak en dus niet behoefde gezegd.

Thans kom ik tot de oefening der tucht. Daaromtrent zegt het bevestigingsformulier voor de ouderlingen, dat zij geroepen zijn »om toe te zien of een iegelijk zich behoorlijk gedrage in belijdenis en in wandel; te verhoeden, dat de Sacramenten ontheiligd worden, zooveel mogelijk is; ook mede tegen de onboetvaardigen (volgens de Christelijke tucht) te handelen; toezicht te nemen op de leer en den wandel van de Dienaren des Woords, dat geen vreemde leer worde voorgesteld, en naarstig wacht te houden tegen de wolven, die in de schaapskooi van Christus mochten komen." En nu is het aan den één'en kant waar, dat de predikanten, bij verzet tegen kerkbesturen, veel meer op het spel zetten dan de ouderlingen. Maar de laatsten stuiten allicht op meer tegenstand in de Gemeente als de eersten, althans als zij het prediken van valsche leer tegengaan en de toelating van ongeloovige jongelieden tot het Sacrament verhinderen willen. En nu, moet ook hier door u, belijders van Christus onder de Synodale hiërarchie, niet worden beleden, dat de ouderlingen vaak hun beloften *niet* zijn nagekomen, zoodat het woord uit het boek der Richteren: »In die dagen was er geen koning in Israel; een iegelijk deed, wat recht was in zijne oogen" 6) reeds jarenlang als uitdrukking kon gelden van den toestand onzer Hervormde kerk? Immers zijn de meest valsche leeringen jaren achtereen frank en vrij gepredikt, en is ook allerlei goddeloos leven gedoogd, zonder dat de opzieners ooit de censuur toepasten. Ja, erger nog. De ouderlingen zijn gehouden om toe te zien, dat het Sacrament *niet* ontheiligd worde. Maar de Synode *verbiedt* hun dat te doen. Zij toch heeft onlangs bepaald: »Wordt de mate van *verkregen kennis* door de meerderheid van de afgevaardigden des kerkeraads voldoende bevonden, dan heeft de aanneming voortgang, wanneer de aannemelingen zich bereid verklaren toestemmend te antwoorden op de vragen, die hun naar art. 39 zullen worden gedaan. De *Heraut* voegt er bij: »Met de geschiedenis voor ons weten wij intusschen, dat de beantwoording van art. 39 niet het allergeringste bezwaar oplevert voor de volstrekte loochenaars van den Christus en zijn mysteriën." 7) Zoo moet dan de ouderling bij de bevestiging beloven te waken tegen de prediking van valsche leer, tegen onchristelijk leven en tegen ontheiliging van het sacrament. Maar komt het nu op de nakoming dier beloften aan, dan verbiedt de Synode hem dit laatste. Ik laat thans onbesproken of de ouderlingen alleen door de kerkbesturen of ook door de predikers, met wie ze te doen hebben, in de vervulling van hun roeping worden tegengewerkt. Dit zal wellicht in verschillende plaatsen verschillend zijn. In deze stad is na de invoering van het kiescollege, zoover ik weet nooit, eene poging aangewend door de